

Måndagen den 11 april

Kl. 12.00

*Om flyktingar från
Chile*

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Svar på interpellation 1987/88:209 om flyktingar från Chile

Anf. 1 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Viola Claesson har frågat mig, som jag har uppfattat interpellationen, dels om den svenska regeringens syn på Chile i jämförelse med hur den kom att uttryckas av Olof Palme år 1974, dels om jag i egenskap av invandrarminister är beredd att vidta några särskilda insatser för de chilensare som gömmer sig, dels om jag har några särskilda råd att ge dem. Frågorna har ställts mot bakgrund av uppgifter om att ett antal chilenska medborgare, bl. a. i Marks kommun, håller sig gömda efter att regeringen fattat negativa beslut i deras ärenden.

Sverige har ända sedan militärens bryska maktövertagande i Chile hösten 1973 på olika sätt markerat sin inställning till regimen. Vi har gång efter annan fördömt förtrycket i Chile och brotten mot de mänskliga rättigheterna och bristen på demokrati. Vår kritik har framförts även direkt till företrädarna för militärregimen. Jag är därför övertygad om att regeringens syn på de politiska förhållandena i Chile är allmänt känd inte enbart i vårt land utan även utanför vårt lands gränser.

På grund av förtrycket och förföljelsen av politiska motståndare i Chile har Sverige gett fristad åt ett stort antal chilenska flyktingar och deras familjer. I Sverige bor i dag nästan 20 000 personer med chilensk bakgrund. Chilensarna har kommit att bli den nionde största invandrargruppen i Sverige och är nu större än både den grekiska och den ungerska. Antalet asylsökande från Chile har under senare år ökat mycket kraftigt. Under år 1987 ansökte drygt 4 000 chilensare (inkl. barn) om asyl i Sverige mot knappt 2 000 personer året före. Som jämförelse kan nämnas att antalet år 1983 var drygt 400. År 1987 beviljade invandrarverket drygt 16 000 uppehållstillstånd åt utländska medborgare som bedömts vara flyktingar eller därmed jämställda. Av dessa var ca 2 200 chilenska medborgare. Det ökade antalet asylsökande från Chile har tidigare uppmärksammats i riksdagen. Jag har därför tidigare påpekat, att även om många av de chilenska asylsökande har tillräckligt starka politiska skäl för sina ansökningar, har långt ifrån alla kommit till Sverige av denna anledning. I stället har vi kunnat konstatera att sociala och ekonomiska skäl är de huvudsakliga motiven för att vissa chilensare lämnat sitt

hemland. Vi har erfarit att resebyråer är inblandade i arrangemang för chilensare, som lockas hit med löfte om arbete och bostad. Vår vilja att bereda skydd till dem som alltjämt blir offer för militärdiktaturens övergrepp är emellertid helt oförändrad.

Vi har i dag en mycket god kunskap om vad som sker i Chile. Vi har ett väl utvecklat kontaktnät med de demokratiska krafterna i Chile. Genom skilda nationella, internationella organisationer och religiösa organisationer som arbetar för de mänskliga fri- och rättigheterna får vi fortlöpande informationer.

Regeringen bedömer att förhållandena i Chile efter kuppen inte nämnvärt har förändrats, förutom att förtrycket verkar utövas mer selektivt än tidigare under militärregimen.

Jag har tidigare vid flera tillfällen här i kammaren redogjort för regeringens flyktingpolitik. I dessa sammanhang har jag erinrat om att Sverige *inte* utvisar personer till länder där de riskerar förföljelse. De personer i vilkas ärenden saken bedöms vara tvivelaktig får stanna enligt principen "hellre fria än fälla". Vidare har många erhållit uppehållstillstånd av starka humanitära skäl. Regeringen avslår däremot överklaganden från de personer som efter individuell prövning enligt utlänningslagens bestämmelser bedöms sakna tillräckliga skäl. Det övergripande ansvar som regeringen har för invandrar- och flyktingpolitiken ställer krav på en fast och konsekvent praxis i de enskilda ärenden som kommer på regeringens bord.

Vad beträffar interpellationens två sista frågor vill jag i ett sammanhang besvara dem mot bakgrund av vad jag här anfört.

Besluten i asylärenden fattas utifrån den lagstiftning som gäller och kring vilken det råder bred politisk enighet i riksdagen. De personer som nu gömmer sig i syfte att undkomma verkställigheten av fattade beslut gör detta ytterst i strid mot de rättsregler som riksdagen beslutat om. Även om jag personligen kan förstå den besvikelse den enskilde känner efter att ha tagit del av ett negativt beslut av invandrarverket eller regeringen, måste jag bestämt understryka att undanhållande inte utgör någon lösning. I många fall kan det tvärtom komma att ytterligare försvåra den enskildes situation. En utvisad som anser sig ha skäl som tidigare inte prövats i ärendet, kan framföra dessa till den lokala polismyndigheten. Den skall bedöma om skyldighet enligt utlänningslagen föreligger att i stället för att verkställa utvisningsbeslutet på nytt överlämna ärendet till invandrarverket. Jag kan således konstatera att vår utlänningslagstiftning och tillämpningen av den uppfyller mycket höga krav på rättssäkerhet.

Anf. 2 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för det mångordiga svaret. Jag kan konstatera att Georg Andersson menar att regeringen inte bedömer läget i Pinochetjuntans Chile vara bättre i dag än vad som sades i det citerade talet som hölls av Olof Palme 1974. Men tyvärr innehåller statsrådets svar ingenting som med bästa vilja i världen skulle kunna uppfattas som hoppfullt för dem som tvingas hålla sig gömda. De chilenska barnfamiljerna och övriga i Mark som i dag skyddas av sina svenska vänner får veta att detta skydd tvärtom kan "komma att ytterligare försvåra" situationen. Jag måste, Georg

Andersson, säga att risken finns att detta uppfattas som ett förtäckt hot om möjliga repressalier. Det vore mycket bra om Georg Andersson preciserade sig på den punkten. Exakt på vilket sätt kan situationen för familjerna Gatica och Ascaretés försvåras på grund av att de tar emot sina svenska vänners beskydd?

Om nu principen "hellre fria än fälla" verkligen skulle gälla i praktiken, hur är det då möjligt, Georg Andersson, med en behandling som den småbarnsfamiljen Gatica utsätts för i dag? Jag har i min interpellation berättat om familjen som har ett minderårigt barn. Flickan har vistats på Assbergs förskola i ett och ett halvt år. Daghemspersonal och föräldrar är chockade över att barnet nu inte enbart tvingas bort från denna sociala miljö utan även tvingas leva som vore hon brottsling i vårt land. Detta sker efter myndigheternas och regeringens beslut.

Av de ca 100 chilenska medborgare som är bosatta i min egen hemkommun, Mark, har en fjärdedel fått avslag när de begärt politisk asyl.

Statsrådet avslöjar ett anmärkningsvärt betraktelsesätt när han hänvisar till att det stora antalet utvisningar beror på att antalet flyktingar från Chile har ökat och uppger att det stora antalet asylsökande beror på att människor lämnar sitt hemland huvudsakligen av "sociala och ekonomiska skäl". Skall man betrakta dessa människor som lycksökare? Ett verkligt skydd till dem som "alltjämt blir offer för militärdiktaturens övergrepp" – Georg Anderssons egna ord – skulle ha tagit hänsyn till följande politiska verklighet.

Det finns en helt ny kategori flyktingar bland de chilensare som söker en fristad i Sverige i dag jämfört med för 10–15 år sedan. Många är unga och utbildade. De har insett att Pinochetregimen i det praktiska livet skadar dem, och de har deltagit i partipolitiskt obundna aktioner mot regeringen. Två sådana ungdomar, Carmen Gloria Quintana och Rodrigo Rojas, brändes levande efter en enda demonstration. Militär, halvmilitära element liksom civil polis deltar i denna och liknande förföljelser av politiskt aktiva som agerar utan att ha tagit partipolitisk ställning.

Förföljelsen av dessa nya grupper tillhör den chilenska vardagen. Många av dem som finns här i Sverige har trakasserats men hårdat ut i det längsta. De får svårt att vid det första förhörstillfället och en tid därefter exakt ange samtliga övergrepp som de utsatts för under en lång rad år. Till sist, när smärtgränsen nåtts, har de valt flykten. Som en flyktingkurator i Göteborg, själv flykting, sade: Att bryta upp från sitt land är ett oerhört svårt steg att ta – det gör man inte av lycksökeri.

Finns det inte längre hos invandrarverk och regering insikt om de speciella problem som nya grupper av flyktingar har eller har haft? Inser inte Georg Andersson att militärjuntans förföljelser drabbar också personer utan partistämpel i dagens Chile? Och hur skall barnfamiljerna från Chile som nu gömmer sig i Mark någonsin kunna förstå ministerns bevekelsegrunder och tal om starka humanitära skäl?

Anf. 3 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Viola Claesson tycker att svaret var mångordigt. Det kanske ändå var för fåordigt. Det finns ju mycket att säga om den här frågan, och jag är ofta ute i bygderna och talar i dessa frågor. Ämnet är svårt och engagerar

många, och det är en komplicerad verklighet som vi arbetar med.

Det är ändå otvivelaktigt så att Viola Claesson har fel när hon i sin interpellation säger att utrymmet för flyktingar har minskat sedan Olof Palmes citerade tal hölls. Vi har aldrig tagit emot så många asylsökande i Sverige som under det senaste året. Vi har aldrig under efterkrigstiden gett uppehållstillstånd åt så många asylsökande flyktingar som under 1987. Utrymmet har således ökat successivt i Sverige, och jag är glad att kunna konstatera det.

Det finns naturligtvis många fler som behöver en fristad i vårt land än dem som vi har tagit emot. Det är inte alla som lyckas ta sig hit. Men det förhållandet att man lyckats ta sig hit är inte i sig ett skäl för att man skall betraktas som flykting – varje ärende måste prövas individuellt.

Viola Claesson talar om att bryta upp från sitt hemland och menar tydligen att detta måste betraktas som en så avgörande handling att personen därmed skall betraktas som flykting. Det är naturligtvis inte riktigt. Vi måste pröva varje enskilt ärende för sig, och vi kan då konstatera att många asylsökande från Chile under senare år inte haft politiska skäl som grund för sin resa till Sverige utan ekonomisk-sociala skäl. Jag moraliserar inte över detta, men vi måste sakligt pröva huruvida det finns sakliga bevekelsegrunder för resan till Sverige. Där sådana inte finns måste vi bibehålla möjligheten att säga nej.

Vi har ändå inte, Viola Claesson, möjlighet att ta emot ett obegränsat antal flyktingar. Det vore intressant att föra en diskussion om hur Viola Claesson ser på en situation där vi skulle ha en fri invandring. I dag har vi mer än 9 000 människor ute i förläggningar som inte får plats i någon svensk kommun. Av dessa har 2 000–3 000 bedömts vara flyktingar. De har alltså bedömts ha sådana skäl att de har fått uppehållstillstånd, men de får inte plats i någon kommun, eftersom man inte anser sig ha det utrymmet. Detta är också en bit av verkligheten.

Jag vill sedan svara på ett antal frågor som Viola Claesson ställde.

Viola Claesson anmärkte på min formulering när jag sade att den som håller sig gömd därmed kan ytterligare försvåra sin personliga situation. Det är inte uttryck för några planerade repressalier. Det brukar dock med fog sägas att en väntan i vårt land på besked i det enskilda asylärendet humanitärt sett utgör en svår påfrestning. Livet i ett gömsle någonstans innebär naturligtvis en ytterligare förlängning av denna tid, under ännu större ovisshet. Huruvida de asylsökande håller sig gömda eller inte kan ju inte i sig påverka beslutet i de enskilda ärendena, utan dessa måste bedömas utifrån det sakliga underlag som finns i de enskilda fallen. Det är väl inte meningen, Viola Claesson, att genom ytterligare fördröjning skapa så svåra humanitära problem att vederbörande skall kunna åberopa dessa som skäl för att få stanna?

Vi har liberaliserat vår praxis genom att säga att om ett barn har vistats i Sverige och gått i svensk skola under mer än tre terminer är det ett skäl som i sig är så starkt att, om inte andra skäl direkt talar emot, vi ger uppehållstillstånd. Självfallet skulle man kunna gå ännu längre, men detta är en liberalisering som vi har gjort under det senaste året. Det som vi i dagens läge anstränger oss för att göra är att förkorta väntetiderna, så att sådana här långa och svåra väntetider inte skall uppkomma.

Jag betraktar inte dem som kommer hit av sociala och ekonomiska skäl som lycköskare. Jag moraliserar inte över deras resa till Sverige, men vi måste ändå ha möjligheten att säga nej i de fallen. Vårt flyktingmottagande måste reserveras för dem som är flyktingar och som är i behov av skydd undan förföljelse.

Anf. 4 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Jag ber att få tacka för de här kommentarerna, som jag tycker gav litet mer än alla sidorna i det skrivna interpellationssvaret. Jag ville inte ironisera över de många orden. Vad jag ville säga var att bland alla dessa ord fanns ingenting som skulle kunna ge ett hopp åt dem som i dag gömmer sig i Mark och för den delen också i övriga Västsverige och som hoppas att någonting skall hända.

Däremot hänvisar Georg Andersson i sin kommentar till den liberalisering som han anser att det är att ett barn som gått i skolan här under mer än tre terminer skall behandlas på ett annat sätt. Jag noterar särskilt tacksamt att detta nämndes just nu. Jag har i min interpellation hänvisat just till ett barn som har gått i förskola under ett och ett halvt år. Detta borde vara ett sådant humanitärt skäl som statsrådet här nämnt. Jag hoppas verkligen att detta kan leda till en förändrad syn just på det fall som jag här har beskrivit och som är bara ett av många.

Jag och många med mig – verksamma inom fristadsrörelsen, många flyktingkuratorer som den som jag tidigare citerade osv. – menar att utrymmet har minskat, även om det kan påvisas att många fler har sökt sig till Sverige och att därför också fler får stanna här. Det gäller det politiska utrymmet för och sättet att betrakta dem som kommer hit – bland dem finns också nya kategorier, ett faktum som Georg Andersson inte kommenterade. Det kan vara fråga om människor utan partibok men med ett visst slags politisk medvetenhet som lett till att de trots allt har kämpat och blivit förföljda i Chile. Det är inte så enkelt, även om det nu finns sådana utomordentliga kanaler som statsrådet hänvisar till, att följa upp alla dessa fall. Man måste också kunna sätta tro till uppgifter som man inte kan kontrollera i detalj.

Jag ber alltså om att invandrarministern tar hänsyn till det som jag här har tagit upp. Jag tror inte att de som i dag får hjälp av fristadsrörelsen och andra i Sverige ser det som en ökad svårighet. Just nu är enda hoppet för dessa familjer, för de unga paren utan barn och för de enskilda att de skall få denna hjälp. Det har skrivits tillräckligt mycket om detta, och det har debatterats tillräckligt mycket för att Georg Andersson borde förstå att detta är någonting som känns som den sista lilla gnuttan hopp för dem som väntar på att synen från myndigheter och regering skall kunna ändras under den tid som de hålls gömda.

Än en gång: Är det så att det finns hopp för den här unga familjen och flickan i Mark?

Anf. 5 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Om Viola Claesson med sin interpellation trodde att jag skulle gå upp här och ge några nya besked om asyl till dem som nu håller sig

gömda, vet jag inte vilken lagstiftning hon tänkte sig att vi skulle använda. Viola Claesson är medansvarig för den lagstiftning som gäller. När regeringen har avslagit ett överklagande av ett utvisningsbeslut, fattat av invandrarverket, kan regeringen icke ompröva de besluten bara därför att den asylsökande gömmer sig och undanhåller sig verkställighet.

Som jag sade tidigare: Om det finns nya skäl att anföra, har den asylsökande eller dennes ombud möjlighet att vända sig till polisen med detta, och då skall polisen överlämna ärendet till invandrarverket för prövning av dessa nya skäl. Är de nya skälen av politisk karaktär, kan ett eventuellt negativt beslut av invandrarverket överklagas till regeringen igen. Det är inte ovanligt att regeringen har att handlägga ärenden för andra gången efter det att nya skäl har redovisats – ibland också för tredje gången. Det föranleder som bekant mycket långa handläggningstider, men den ordningen måste vi följa.

Till dem som håller sig gömda kan jag således bara säga: Finns det nya skäl, redovisa då dem till polisen. I annat fall måste det vara min uppgift att klart säga, att när vi har fattat beslut är avsikten att dessa beslut skall verkställas, om inte något alldeles nytt kan redovisas.

Praxis med tre terminer i svensk grundskola är drygt ett år gammal. Jag har ofta refererat till denna praxis här i kammaren och i andra sammanhang. Det förvånar mig att Viola Claesson med sitt engagemang i dessa frågor betraktar detta såsom något nytt. Det är vad vi har kommit att tillämpa under det senaste året. Någon ytterligare liberalisering på det området är jag inte beredd att nu förorda. Vår ambition är att med olika medel förkorta handläggningstiderna. Därför har jag satt i gång ett mycket omfattande utrednings- och reformarbete på detta område.

Sedan sade Viola Claesson att det numera kommer asylsökande från Chile av en ny kategori, sådana som inte har politisk tillhörighet. Ja, det är inte något alldeles nytt – det har förekommit tidigare också. Det krävs inte någon partibok för att få asyl i Sverige. Men det krävs att man har bedrivit en verksamhet av oppositionell karaktär mot regimen, en oppositionell verksamhet som har lett till risk för förföljelse eller att förföljelse har inträffat mot vederbörande och att det vid ett återvändande till hemlandet skulle innebära sådana risker. Det är det vi har att bedöma, och det är inte ovanligt att asylsökande från Chile fått uppehållstillstånd i Sverige, även om vederbörande inte har kunnat redovisa medlemstillhörighet till ett visst parti.

I Chile finns ett mycket stort antal verksamma politiska partier som nu gemensamt rustar sig för kamp mot regimen i den folkomröstning som förhoppningsvis kan hållas till hösten. Det är naturligtvis ett önskemål från dessa partiers sida att så många som möjligt ställer upp i kampen i sitt hemland, för att om möjligt föra den kampen till ett lyckligt slut och få en ände på förtrycket.

Det är inte heller ovanligt att flyktingar som har kommit till Sverige återvänder till Chile efter några år för att delta i den kampen. Vi ger i vissa fall t. o. m. resebidrag till flyktingar för en sådan hemresa. Det har under de senaste åren skett en ökning av antalet chilenska flyktingar som självmant har valt att resa hem till Chile. Under de tre senaste åren har 221 personer

återvänt till sitt hemland på det sättet. Det kan möjligen också nyansera bilden något.

Slutligen vill jag också ta tillfället i akt och säga att av många rapporter som vi har fått ifrån Chile har det bekräftats att ingen av dem som utvisats och återvänt till Chile har råkat illa ut.

Prot. 1987/88:97
11 april 1988

*Om flyktingar från
Chile*

Anf. 6 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Det senaste vi fick höra från talarstolen kan Georg Andersson knappast begära att vi skall uppfatta som några garantier. I detta inlägg tyckte jag mig märka en annan syn än den som beskrivs i det fyrasidiga skriftliga svaret på min interpellation, vilket har lagts ut här i kammaren. Där sägs bl. a.:

”Regeringen bedömer att förhållandena i Chile efter kuppen inte nämnvärt har förändrats” – dvs. jämfört med 1973–1974 – ”förutom att förtrycket verkar utövas mer selektivt än tidigare under militärregimen.”

Jag vill gärna ha en förklaring till detta. Jag uppfattar situationen som i vissa avseenden sämre än den har varit tidigare. Är det möjligen så att den svenska regeringen trots allt, med hänvisning till de synpunkter som framfördes i det senaste inlägget, ser det som händer i Chile såsom en demokratiseringsprocess? Anser den svenska regeringen att alla de partier som har nämnts skulle kunna verka utan risk för att bli trakasserade och förföljda? Det är allt fler som deltar i förföljelsen. En förändring har skett jämfört med 1974.

Att jag nämner just året 1974 beror på att Lisbet Palme höll ett tal i Göteborg inför bl. a. chilenska flyktingar som nu är hemmahörande i Marks kommun. Hon citerade då långa stycken ur ett tal som Olof Palme höll 1974.

Har regeringen ändrat sin syn på vad som händer i Chile? Är det en demokratiseringsprocess på gång jämfört med 1973–1974, eller är det inte så? Jag vill ha ett klart besked på den punkten.

Jag vill också hänvisa till vad Lisbet Palme sade för några månader sedan. Hon sade att det finns några fascistiska diktaturer kvar i världen, och att de allra värsta är Chile och Sydafrika. Detta sade hon till de församlade flyktingarna från Chile, vilka nu som jag antydde bor bl. a. i Marks kommun.

Jag nämnde tidigare ett par familjer som gömmer sig i Marks kommun. Flickan i en av familjerna har funnits på daghem i ett och ett halvt år, på Assbergs förskola. Detta måste väl vara någonting som ryms inom den praxis som Georg Andersson anger som ett led i de ännu mer liberala åtgärder som regeringen numera kan vidta, jämfört med tidigare.

Jag vill inte diskutera enskilda fall eller kräva att få svar därvidlag. Men det här måste väl ändå vara ett exempel på ett sådant fall där man kan bedöma att det finns utomordentligt starka humanitära skäl.

Anf. 7 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Herr talman! Jag vill utnyttja även de här tre minuterna, eftersom detta är en viktig fråga. Tyvärr finns det inte så många åhörare här som kan ”avnjuta” debatten.

Viola Claesson frågar efter garantier. Garantierna ligger i att ärendena ingående prövas. När det föreligger tveksamhet arbetar vi, som jag sade i

Prot. 1987/88:97
11 april 1988

Om föreskrifter för arbete med kvicksilver

mitt inledande svar, efter principen hellre fria än fälla. Enligt vår bedömning arbetar vi således med goda marginaler. Vi kan också med glädje konstatera att det i alla rapporter om återvändande efter utvisning har bekräftats att det inte har begåtts några misstag vid ärendenas behandling. Regeringens syn på förtrycket i Chile har inte ändrats. Chile är en förtryckarregim, en diktatur. Kampen mot denna diktatur och förtryckarregim måste fortsättas. Förtrycket har tagit sig andra former, från att kanske ha varit mera totalt har det blivit litet mera selektivt än tidigare, men detta vittnar inte på något sätt om att det pågår en demokratiseringsprocess. Jag har inte talat om utvecklingen i Chile i dessa termer.

Däremot pågår det i Chile en kamp för demokratin, och många partier engagerar sig i kampen. Vi har kontakter med många av oppositionspartiernas företrädare. Dessa personer delar också vår syn när det gäller den svenska flyktingpolitiken. De konstaterar också att många lämnat Chile utan att vara politiska flyktingar. De som verkar i de många oppositionspartierna i Chile och som nu försöker samla sig inför folkomröstningen verkar självfallet inte utan risk. Därför tar vi emot och ger uppehållstillstånd åt fler chilensare än någonsin. Anledningen är den att vi även i fortsättningen vill ge fristad åt politiskt förföljda människor från Chile. Avslutningsvis kan jag upprepa att det under 1987 var inte mindre än drygt 2 000 chilensare som fick uppehållstillstånd i Sverige. Det är mera än någonsin och är inte uttryck för en snävare inställning till asylpolitiken när det gäller Chile än tidigare, snarare tvärtom.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Svar på interpellation 1987/88:210 om föreskrifter för arbete med kvicksilver

Anf. 8 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Siw Persson har frågat

– vilka åtgärder jag avser att vidta när det gäller tandvårdspersonal, som under årtionden utsatts för risker vid kvicksilverhantering, både genom hudpenetration och genom inandning av kvicksilverånga,

– vilka rekommendationer angående kvicksilvrets hälsofara som skall gälla,

– om tandvårdspersonal omfattas av gällande bestämmelser

– samt om tandläkarnas instruktioner ute på klinikerna, SFS 1949:211, eller den riskvärdering som senast beskrivs i AFS 1981:8 gäller.

Låt mig först konstatera att i fråga om anställda, vare sig det är sådana som arbetar i klor-alkaliindustrin eller tandvårdspersonal, gäller arbetsmiljölagen och de föreskrifter som utfärdas av arbetarskyddsstyrelsen.

För kvicksilverexponering i arbetslivet gäller för närvarande kungörelsen om hygieniska gränsvärden, AFS 1984:5. Här fastslås ett högsta godtagbart värde på halten kvicksilver i luften. För hantering av kvicksilver är kungörelsen om Farliga ämnen, AFS 1985:17, samt om Laboratoriearbete, AFS 1987:14, tillämpliga.

När kvicksilver 1966 tillfördes i lagtexten till 1949 års kungörelse, SFS 1949:211, var det troligen arbetare i klor-alkaliindustrin man tänkte på. Kungörelsen upphävdes 1983 och ersattes med en generell paragraf i arbetsmiljölagen (3 kap. 15 §).

Siw Persson säger att det trots föreskrifterna om hygieniska gränsvärden inte finns några föreskrifter eller rekommendationer från arbetarskyddsstyrelsen om mätningar rörande kvicksilverhalten hos personal som yrkesmässigt exponeras för kvicksilver.

Jag förmodar att vad Siw Persson menar är krav på provtagning för att mäta kvicksilver i blod eller urin.

Arbetarskyddsstyrelsens bedömning – och jag delar den – är att blodprovtagning är ett stort ingrepp i den anställdes liv och därför måste användas restriktivt och då i fall där det anses kunna förebygga sjukdom.

För de anställda i den bransch där kvicksilverexponeringen är högst, klor-alkaliindustrin, har arbetarskyddsstyrelsen, precis som Siw Persson säger, valt att arbeta med direkta rekommendationer till företagen. Dessa rekommendationer om mätningar av kvicksilver i blod och urin följs av företagen. Arbetarskyddsstyrelsen är beredd att utfärda föreskrifter om rekommendationerna inte följs.

När det gäller exponeringen av personal inom tandvården har det genomförts undersökningar av halten kvicksilver i blod och urin. Det har enligt vad jag erfarit inte kunnat konstateras något samband mellan de olika symptom som tandvårdspersonal rapporterat och resultatet av de provtagningar som gjorts på blod och urin. Biologisk kontroll skulle således inte kunna utnyttjas för att förebygga sjukdom. Med hänsyn till vad jag sade om restriktivitet när det gäller biologisk provtagning skulle jag föredra att andra åtgärder sattes in för att minska riskerna för exponering av exempelvis tandvårdspersonal.

Arbetarskyddsstyrelsen kommer att utfärda allmänna råd för tandvårdspersonalens hantering av kvicksilver eller amalgam. Arbetet med detta har påbörjats och kommer att avslutas under 1988.

Med hänsyn till vad jag redovisat har regeringen för närvarande inte för avsikt att vidta några åtgärder.

Anf. 9 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Men vad är det jag får läsa? Det står i svaret:

”Arbetarskyddsstyrelsens bedömning – och jag delar den – är att blodprovtagning är ett stort ingrepp i den anställdes liv och därför måste användas restriktivt och då i fall där det anses kunna förebygga sjukdom.”
Vad menar arbetsmarknadsministern med dessa ord? Är det så att ministern vet att hantering av ämnen som innehåller kvicksilver inte ger någon sjukdom? Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan. Vi vet allesammans att kvicksilver skall dödskallemärkas.

Kemibyn skriver bl. a. om kvicksilver och hälsoeffekter: ”Inandning av kvicksilverånga kan ge effekter på centrala nervsystemet. Misstankar om fosterskador finns.”

Det är faktiskt så att man inom tandvårdssektorn omsätter ca 10 ton kvicksilver per år.

Det finns utredningar som gjordes redan på 1940-talet, bl. a. av professor Friberg, vilka redovisar hur kvicksilvret i amalgam genom hudpenetration går in i huden och kroppen. Men detta, fru arbetsmarknadsminister, har man sorgfälligt undvikit att beröra i utredningar och skrivelser.

Varför har man inte tagit med hudpenetrationsproblematiken? I gränsvärdeslistan från arbetarskyddsstyrelsen sägs om riskerna med inandning att sådan kan ge de symptom som de drabbade tandsköterskorna påtalar. Men inte heller där står det ett ord om vilka symptom man får av ständig hudpenetration.

När det gäller undersökningar kan jag påminna om den s. k. Norrbottenundersökningen. Där uppmättes värden som var 22 gånger över gränsvärdet. Även LEK-utredningen påtalar att torrbortborring av amalgam kan ge upp till 1 000 mikrogram kvicksilver per kubikmeter. Detta, arbetsmarknadsministern, var en mycket vanlig arbetsmetod innan vattenborringen kom. Den är inte heller ovanlig i dag. Det är inte alls allmänt förekommande att tandhygienister och profylaxtandsköterskor har assistens av vattenborring.

"Ett hygieniskt gränsvärde anger den högsta halt av en luftförorening under vilken en för föroreningen exponerad person avses vara skyddad mot ohälsa. Detta gäller även för långvarigt arbete, dvs. ett helt arbetsliv." Så heter det faktiskt i arbetarskyddsstyrelsens kungörelse om hygieniska gränsvärden som omfattar kemiska ämnen.

Men vi måste komma ihåg, står det på ett ställe, att den individuella känsligheten varierar starkt. Man kan inte utesluta att ett antal känsliga personer, som är utsatta för halter kring eller t. o. m. under det fastställda gränsvärdet, kan få lindriga och övergående besvär. Det kan inte heller helt uteslutas att ett ännu mindre antal personer i en större grupp kan få vissa sjukdomar.

Och var har jag då läst detta? Jo, det står i en skrift som arbetarskyddsfonden har gett ut. Vi vet också att utredningar görs på friska personer.

Nu har man alltså uppmätt värden som ligger skyhögt över gränsvärdena. Det finns ingen varning för konsekvenser på grund av hudpenetration. Detta här man helt negligerat i de utredningar som gjorts. Man har konstaterat att kvicksilverhantering är farlig, men är bara beredd att hjälpa viss personal genom att gå in med rekommendationer. Är inte alla grupper lika mycket värda?

Fru arbetsmarknadsminister! Vad har alla dessa tandsköterskor, som under flera årtionden inandats kvicksilverångor och dessutom hudpenetrerat med kvicksilver, egentligen gjort för att behöva bli behandlade på detta sätt?

Vi är faktiskt snart uppe i hundra skadade kvinnor – det är de kända fallen. Jag är övertygad om att det är toppen på ett isberg. Dessa behandlas som parias i samhället. De faller mellan alla dessa stolar som de olika myndigheterna med aldrig sinande finess ställer upp.

Jag kan bara konstatera att vi har en grupp människor, en grupp kvinnor, en grupp yrkesarbetare, som myndigheterna med arbetsmarknadsministern i petsen helt enkelt struntar i.

Anf. 10 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! Det sista uttalandet tycker jag var djupt orättvist – det är dessutom inte sant!

Blodprovtagning ger inte någon garanti för att man skall kunna spåra det som Siw Persson är ute efter. Det är inte personer med symptom som är utsatta för de högsta gränsvärdena.

Vad vi vill göra, i stället för att ha en generell provtagning för att mäta kvicksilver i blod och urin, är – som framgår av mitt svar – att vidta andra åtgärder, dvs. gå in i arbetsmiljön genom att minska riskerna för exponering av t. ex. tandvårdspersonal. Det framgår också av mitt svar att det härvidlag pågår ett arbete inom arbetarskyddsstyrelsen.

Siw Persson borde dra samma slutsats som jag: de personer som berörts i debatten är inte lämnade åt sitt öde och blir inte heller behandlade som parias. Det är djupt orättfärdigt att påstå något sådant.

Anf. 11 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Faktum är att vissa yrkesarbetare får rekommendationer om att prover skall tas. Andra yrkesarbetare bryr man sig inte om att ge några rekommendationer. Man har i alla fall inte gjort det. Varför är det denna skillnad? Det är så dags att vidta andra åtgärder! Självklart skall man göra det. Det vore förfärligt om ministern skulle stå här och säga att man inte skulle vidta andra åtgärder. Men det ena utesluter ju inte det andra.

Först och främst måste det skapas en arbetsmiljö som är acceptabel. Det har arbetsmiljön inte varit och det är den inte i dag för tandsköterskorna.

Vi kan hjälpa dem som kommer att arbeta i framtiden. Men hur är det med alla dem som arbetat tidigare och redan har skador? För det första är deras tänder ofta plomberade med amalgam, vilket ger gifter i kroppen. För det andra är de utsatta för kemiska luftföroreningar o. d. För det tredje är de utsatta för kvicksilverångor i arbetsmiljön. Just dessa skall inte kunna få hjälp genom rekommendationer att vissa blodprover skall tas! Jag är väl medveten om att detta är en integritetsfråga. Men varför är det en så besvärlig integritetsfråga för dem som arbetar med kvicksilver, när det inte är det för dem som arbetar med bly och lösningsmedel och annat?

Anf. 12 Arbetsmarknadsminister INGELA THALÉN:

Herr talman! När det gäller den sista frågan är sambanden mycket tydligare – och därav dessa rekommendationer.

Arbetsmiljölagens krav gäller samtliga anställda. De särskilda rekommendationerna till klor-alkaliindustrin är direkta rekommendationer till dessa få företag, ett tiotal, eftersom personalen där på ett helt annat sätt är utsatt för kvicksilverexponering. Men arbetsmiljölagens krav, övriga krav på gränsvärden osv., gäller alltså all personal.

Vad jag nu senast i mitt interpellationssvar talade om var utfärdande av allmänna råd för hantering av kvicksilver eller amalgam. I det sammanhanget kan vi återkomma till en lång rad förslag och insatser när det gäller att förebygga. Men det är någonting helt annat än att gå in med generella provtagningar för enskilda individer, när man inte har de direkta sambanden.

Prot. 1987/88:97
11 april 1988

Om föreskrifter för arbete med kvicksilver

Anf. 13 SIW PERSSON (fp):

Herr talman! Jag är väl medveten om att det finns olika graderingar på den här skalan. Men det står ju faktiskt i olika handlingar att lågexponering under lång tid kan ge väldiga skador. Att man sedan vet så litet om detta beror ju på att man inte har brytt sig om att plocka fram utredningar och annat material, att man helt enkelt negligerar dessa tandsköterskor som har utsatts för lågexponering. Det finns utredningar ända från 1940-talet där man varnar för hantering av amalgam. Varför har det inte gjorts någonting? Naturligtvis finns det tusen förklaringar till att man inte gör någonting.

Men låt mig till sist fråga arbetsmarknadsministern: Vad är det som gör att man inte har kunnat komma fram med frivilliga rekommendationer till tandvårdspersonal, som alltså är dubbelt utsatt?

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Föredrogs men bordlades åter

Konstitutionsutskottets betänkande 1987/88:38

Finansutskottets betänkanden 1987/88:17 och 18

Skatteutskottets betänkanden 1987/88:23 och 25

Justitieutskottets betänkanden 1987/88:18, 21, 22 och 29

Lagutskottets betänkanden 1987/88:23–25

Socialförsäkringsutskottets betänkande 1987/88:18

Socialutskottets betänkande 1987/88:16

Utbildningsutskottets betänkanden 1987/88:12 och 13

Trafikutskottets betänkanden 1987/88:16 och 18

Jordbruksutskottets betänkanden 1987/88:17 och 18

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1987/88:11, 15 och 16

4 § Kammaren åtskildes kl. 12.48.

In fidem

OLOF MARCUSSON